

10 reptes nous (i urgents) per a les ciutats dels propers 20 anys

El programa Ciutats Globals del Cidob organitza els propers 27 i 28 de setembre unes jornades de debat per analitzar i proposar solucions als nous problemes urbans.

Sergi Picazo / @sergipicazo

La població urbana ha augmentat en més d'un 25% i ara inclou la majoria de la població mundial. La meitat de la població mundial viu ja en el 2% del territori del planeta. Segons el WorldWatch Institute, en els propers 20 anys les ciutats dels països industrialitzats s'expandiran un 150%, mentre que la població hi creixerà un 20%. És un bon moment, doncs, per aturar-se i pensar. Aquest és l'objectiu del primer debat públic que organitza el programa Ciutats Globals, impulsat conjuntament pel Cidob i per l'Ajuntament de Barcelona, sota el títol "[Els nous reptes de les ciutats globals](#)" els propers 27 i 28 de setembre.

Però quins són els nous reptes sobre la taula?

Un dels [Objectius de Desenvolupament Sostenible](#) per a l'any 2030, elaborats per les Nacions Unides, és precisament "aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilients i sostenibles", i aquest repte inclou "assegurar l'accés a habitatges i serveis bàsics adequats i assequibles, millorar els barris marginals, implementar sistemes de transport segurs, reduir l'impacte ambiental al món urbà i generalitzar l'accés a zones verdes per a tota la població". Han aparegut nous problemes en un nou món urbà, global i connectat com l'actual, que abans, o no existien o tenien formes diferents? Sí. La llista dels nous reptes —una llista 'work in progress'— no és un avís per al futur: ja són aquí.

1) Creixement històric de la desigualtat i la segregació urbana entre rics i pobres. Segons l'ONU-Habitat, en algunes grans ciutats de països del Sud gairebé un 80% de la població viu en infrahabitatges. A Europa o als Estats Units, augmenta la segregació urbana entre barris per a rics i barris per a pobres a pocs quilòmetres de distància.

2) Manca d'habitatge i augment del preu dels pisos, sigui de compra o de lloguer en urbs que difícilment podran créixer més. Torna la bombolla immobiliària, malgrat el record encara viu dels 10 anys de la caiguda de Lehman Brothers. L'encariment de l'habitatge, en algunes ciutats d'arreu del planeta, està molt relacionat amb els excessos de la indústria turística. La financerització del món immobiliari augmenta l'especulació, entre altres factors, perquè hi ha cada cop més turisme per l'abaratiment relatiu del cost del viatge (aerolínies 'low cost' i massificació turística).

3) Conseqüències irreversibles del canvi climàtic i de la contaminació atmosfèrica als carrers. Aquest fenomen climàtic es barreja amb l'enorme dependència del petroli en els entorns urbans. Les ciutats del planeta ja són responsables de més d'un 70% del consum energètic i de les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle a escala mundial. Hi ha un debat pendent sobre el transport urbà: de l'adéu al cotxe i la benzina cap al vehicle elèctric, el tramvia i la bici. La crisi energètica arribarà, i no hi estem gaire preparats.

4) El repte d'alimentar tota la població urbana. Tota la producció d'aliments no pot ser local (la

producció de cereals, per exemple, es duu a terme lluny de les ciutats densament poblades) i, per tant, cada cop es requereixen més terres de conreu i més quilòmetres de transport per portar els aliments a les zones urbanes. Catalunya produeix només un 40% de la seva sobirania alimentària. I una de les causes és la reducció del terreny de conreu. La província de Barcelona ha perdut un 60% dels seus conreus i ha multiplicat per quatre la superfície urbanitzada des del 1956, tal com denunciava una [investigació publicada a CRÍTIC](#) de Josep Cabayol, Siscu Baiges i Ester González.

5) Més problemes d'accés a l'aigua potable per culpa d'una sequera creixent, sobretot a les ciutats de l'àrea del Mediterrani, del territori fronterer entre Mèxic i els Estats Units i d'una part creixent de l'Àfrica, sobretot al Sahel. La (re)municipalització de l'aigua —un recurs bàsic que ha acabat sovint en mans privades— és un debat en molts llocs arreu del planeta, des de Cochabamba (Bolívia) fins a les europees París, Berlín o Barcelona.

6) Superpoblació urbana en megalòpolis formant contínuums urbans immensos. Aquí caldrà sumar-hi les noves migracions —que inclouran també els refugiats climàtics— del Sud cap al Nord, però també les migracions Sud-Sud cap a països com Sud-àfrica, Nigèria, el Brasil o l'Àrab Saudita i els emirats àrabs. El 1950 hi havia només dues ciutats de més de 10 milions d'habitants al món; avui n'hi ha gairebé 50. A l'Àsia, a l'Àfrica i a l'Amèrica Llatina serà on les ciutats, històricament colpejades per l'empobriment i sotmeses a una enorme tensió i violència, creixeran més.

7) Un nou paradigma econòmic urbà on el vell model industrial perd força. La desindustrialització i la dependència laboral dels serveis i del turisme. L'aterratge al món local del capital financer, les grans marques (restaurants, roba, cotxes) i els seus fons d'inversió sense límits ni regulació. L'arribada dels robots al mercat de treball. La 'uberització' de l'economia.

8) Els riscos de les 'smart cities', amb el gran dubte sense resoldre de qui controlarà les dades dels ciutadans en una futura ciutat intel·ligent. Google —que ja està fent la seva pròpia ciutat 100% 'connectada' al Canadà—, Facebook o Cisco seran els grans oligopolis de dades mundials. Com seran les ciutats del futur dominades per la intel·ligència artificial, pels algorismes i per la robòtica?

9) L'envelliment de la població urbana, almenys a Europa, en un inexorable procés de transició demogràfica si no hi arriba una nova migració. Segons les dades de l'Organització Mundial de la Salut (OMS), el 2050 les xifres de persones més grans de 60 anys s'hauran duplicat fins a arribar als 2.000 milions.

10) I, a l'últim, tot i que sovint apareix el primer de la llista de problemes en moltes ciutats del Sud o dels Estats Units: caldrà redefinir les noves estratègies de seguretat policial contra el crim organitzat, des del 'narco' fins al terrorisme del segle XXI. El crim i la delinqüència han provocat un augment de la inseguretat, sobretot en algunes megaurbs de l'Amèrica Llatina —Mèxic, com a paradigma— o de l'Àfrica subsahariana.

De global a local: d'Airbnb als narcopisos

El concepte "ciutats globals" es va popularitzar en els anys noranta per explicar el paper estratègic dels principals centres urbans en l'articulació de la globalització neoliberal del capitalisme. "La ciutat global", segons explica [Saskia Sassen, catedràtica de sociologia de la Universitat de Colúmbia](#), "ha sorgit com a emplaçament per a noves reivindicacions": d'una banda, hi ha el capital, que utilitza la ciutat com una mercaderia, i, d'altra banda, sorgeix la protesta dels sectors desfavorits de la població urbana. La ciutat, segons ella, serà un espai per "fer visible el poder dels sense poder".

[David Llistar, actual director de Justícia Global i Cooperació](#) de l'Ajuntament de Barcelona i que porta molts anys investigant sobre conflictes internacionals, pensa que "les ciutats són

concentradores, acceleradores i centrifugadores de la globalització". Barcelona, per exemple, seria, segons Llistar, "una capital global d'èxit que alhora està sent devorada per fons d'inversió especulatiu, turistes i congressistes, estrangers que es compren un pis i plataformes globals exonerades fiscalment. Els qui hi vivim anem descobrint progressivament que el nostre destí passa per relacionar-se adequadament amb el fenomen exterior en un equilibri que és sempre difícil". Per això, considera que "al mateix temps que Barcelona és èxit i és víctima, Barcelona també és un vector que devora i pressiona els territoris del seu entorn. Entorn proper i... no tan proper".

Aquí és on es vol incidir: com poden les ciutats, amb estructures polítiques creades fa segles, afrontar i gestionar aquests problemes globals. "Les ciutats han de ser gairebé estats per poder lluitar contra alguns fenòmens que es donen aquí", es justifica Llistar. "Per això cal pensar els conflictes i fenòmens internacionals que acaben anant a petar a Barcelona", conclou. Tot això és el que l'Ajuntament de Barcelona vol treballar a partir d'ara amb el Cidob per analitzar la interacció entre la vida de la gent, les ciutats i la globalització.

El programa Ciutats Globals, creat al gener del 2018, pretén precisament identificar quins són els reptes principals i, alhora, buscar les solucions aptes i factibles per a les grans ciutats en les properes dècades. **Agustí Fernández de Losada**, director d'aquest projecte del Cidob, resumint a preguntes de CRÍTIC les idees exposades per tot el seu equip d'investigadors, considera preocupant la "conversió de les ciutats (especialment, els centres històrics) en parcs temàtics per al consum de masses" i, en paral·lel, la influència decisiva que té el negoci immobiliari en la vida a les ciutats. "La construcció d'immobles per part del capital financer global en punts clau de les grans ciutats, des de Manhattan fins al centre de Barcelona, sense donar-los un ús concret (ni habitatges, ni oficines) perquè surt més a compte tenir-los buits com a actiu de les finances transnacionals i esperar que pugui de preu per vendre'l", és un dels nous reptes que denuncia. Per frenar aquest nou fenomen urbà, proposa "regular el mercat immobiliari per protegir el valor d'ús i la funció social dels habitatges a la ciutat enfront l'activitat financera especulativa" o "implementar marcs reguladors i de governança de les plataformes digitals (Airbnb, Uber, Deliveroo, etc.) per protegir drets laborals i exercir un control públic sobre els usos dels recursos a la ciutat". Altres qüestions clau per a les ciutats del segle XXI seran, segons la investigadora del Cidob Eva García, "fer front al canvi climàtic i als reptes mediambientals", "com avançar cap a una transició energètica i cap a un major ús de les energies renovables a les ciutats", com poden les classes treballadores accedir a zones verdes, superilles o carrers per a ús dels vianants o, finalment, "com alimentar els milers de milions de persones que viuen en entorns urbans" cada cop més allunyats del món agrari local.

La idea és començar a proposar solucions i alternatives per a un futur diferent amb una taula dedicada a "nous models urbans per al desenvolupament". L'objectiu del programa Ciutats Globals és fer recerca, però alhora també publicar-ne les solucions i generar debats sobre el futur de les urbs al món. **El projecte, que està dirigit per Agustí Fernández de Losada i que compta amb la coordinació científica d'Eva García Chueca**, entén com a punt de partida del debat que "la transformació en les condicions 'glocals' planteja nous reptes per als hàbitats i per a les autoritats públiques urbanes que hauran de provocar un "reposicionament de les ciutats a diferents nivells", sobretot davant "les disputes existents al voltant de l'apropiació de l'espai urbà" entre el capitalisme internacional i els veïns de les ciutats.

'Blade Runner' no ha de ser obligatòriament el final d'aquesta pel·lícula. El vertiginós procés d'urbanització, segons diu **Antoni Gutiérrez-Rubí** al llibret '[Smart CitiZens](#)', serà un dels principals motors de canvi de les societats actuals. En un article sobre "[Los retos de las ciudades globales](#)", publicat a 'El País', Gutiérrez-Rubí defensa que les ciutats "necessiten ser repensades, redissenyades, reimaginades" davant dels nous "desafiaments de la sociabilitat urbana".

Ciutat Global és una secció de CRÍTIC que compta amb un suport econòmic de l'Ajuntament de Barcelona, per explicar, en format periodístic, els grans reptes de les ciutats en els processos de transformació política, social i econòmica del segle XXI. És un espai per al debat d'idees, la reflexió i l'anàlisi.